

over een jaar over willen nemen. Dat kunnen ze niet. Ik ben bang dat de Amerikanen over een jaar weggaan, en het valt niet uit te sluiten dat je dan moet constateren dat de gevechtspauze is benut om op adem te komen en dat de oorlog weer begint. Als er geen vervanging komt voor de VS, kan de strijd immers weer losbarsten.

Het opheffen van de onafhankelijkheid van Kosovo en Voivodina midden jaren tachtig heeft het interne machtsevenwicht in Joegoslavië verstoord. Als de EG toen economische sancties had getroffen, was het conflict misschien op tijd gedempt. Later heeft de EU zich er te intensief mee bemoeid. Dit had bijbedoelingen: Van den Broek wilde Genscher laten zien dat er sprake was van een EU-identiteit op veiligheidsgebied. Maar de EU had niet de militaire middelen om de vrede af te dwingen. Dan kun je er beter buiten blijven en alleen humanitaire hulp verlenen. Succesvol interveniëren had tot eind augustus '92 gekund met acties uit de lucht. Ik heb nooit gepleit voor het massaal zenden van grondtroepen. De EU heeft een halfslachtige politiek gevoerd van 'gewatteerde' interventie. Zachte heelmeesters maken stinkende wonden. Dit heeft de zaak alleen maar verergerd; in het andere geval zou de oorlog eerder afgelopen zijn geweest en waren er minder slachtoffers gevallen. Ook het Vance Owen-

plan heeft geen kans gekregen, omdat men niet met militaire middelen de zaak kracht bij wilde zetten. De Fransen en de Britten waren tégen iedere militaire actie gericht tegen de Serviërs.

Tot augustus '92 was ik het eens met de VN-Veiligheidsraad dat er sprake was van een interstatelijk conflict, met Servië als agressor. In deze benadering paste interstatelijk georiënteerd beleid, zoals de eenzijdige sancties van de VN-Veiligheidsraad tegen Servië. Daarna is het interstatelijk gerichte beleid vermengd met intrastatelijk beleid. Deze vermenging is heel slecht; men heeft Bosnië-Herzegovina erkend, terwijl men het nooit als levensvatbaar heeft beschouwd. Het is bijna misdadig dat het wapenembargo toen toch werd voortgezet.

Nu staat het intrastatelijk karakter voorop. Er is sprake van één staat Bosnië, maar dat is waarschijnlijk onhoudbaar. Het Servische deel splitst zich dan af en vormt Klein Joegoslavië. Er blijft dan een moslim rompstaat over, die eventueel wordt verdeeld tussen Servië en Kroatië. Ik ben het met Bart Tromp eens dat de oorlog zelf heeft geleid tot etnische conflicten en niet omgekeerd." (CK) ♦

Iedereen is 'sadder and wiser' geworden

In gesprek met Laurens Jan Brinkhorst

De eerste en belangrijkste les die je kunt trekken uit het conflict in het voormalig Joegoslavië is, dat een politieke visie gepaard dient te gaan met de bereidheid om militair in te grijpen. Als deze bereidheid ontbreekt, word je een speelbal van enge nationalisten, xenofoben en andere extremistische actoren in een conflict. Uiteindelijk ontbrak in het geval van Joegoslavië deze bereidheid en ik heb daar de volgende verklaring voor. Het is in hoge mate een generationele kwestie. We hebben thans te maken met de tweede generatie na de laatste grote oorlog in Europa, de Tweede Wereldoorlog. Deze generaties zijn vergeten wat het betekent om de eindverantwoordelijkheid te nemen teneinde essentiële waarden te verdedigen. Deze eigen verantwoordelijkheid houdt in dat je in laatste instantie bereid zult zijn om je leven te geven ter verdediging van deze essentiële waarden. Zij hebben dat nooit hoeven doen of ook maar hoeven overwegen, want zij hebben zich jarenlang kunnen koesteren in de vermeende veiligheid van de NAVO. Hierdoor hebben deze generaties zich een houding van vrijblijvend pacifisme kunnen veroorloven. Dat is op zich heel

begrijpelijk, maar deze houding leidt wel tot het accepteren van vrede tegen elke prijs. Ik vind dit ook blijken uit de houding in Nederland tegenover de gang van zaken in Srebrenica. Het overheersende beeld was dat de Nederlandse militairen er koste wat het kost levend uit moesten komen. Daarvoor heeft men wel duizenden Moslims aan hun lot moeten overlaten.

Gedurende de oorlog in Joegoslavië heeft al die tijd een discrepantie bestaan tussen de politieke doelstellingen en de bereidheid om militair in te grijpen. Het onderscheid tussen peace-keeping en peace-enforcing blijkt in de praktijk niet werkbaar. En hoe kun je nou militairen ongewapend de vrede laten bewaren tussen burgers die elkaar met alle mogelijke middelen naar het leven staan? Iedereen is wat dat betreft 'sadder and wiser' geworden.

De crisis in Joegoslavië leert ons feitelijk dat ook in Europa een ordenend beginsel noodzakelijk is dat op militaire wijze krachtig kan worden ondersteund. Er is in Europa nog geen sprake van een 'Pax America'. Geen van de nationale staten in Europa is in staat geweest ook maar iets in substantiële zin te ondernemen zoals het afdwingen van vredesonderhandelingen. Het conflict heeft heel duidelijk gemaakt dat alleen een gezamenlijk optreden in EU-verband effect kan hebben op de strijdende partijen. En het is evenzeer duidelijk geworden dat er ondanks het Europese integratieproces van de laatste jaren geen echt

Laurens Jan Brinkhorst is lid van het Europe Parlement voor D66 en was jarenlang werkzaam als directeur generaal milieu en nucleaire veiligheid bij de Europese Commissie. Hij was tevens Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, Tweedekamer-lid en fractievoorzitter van D66.

Europees buitenlands beleid tot stand is gekomen. Het Europese beleid wordt nog steeds bepaald door het nationale beleid van de lidstaten. De noodzaak van een gezamenlijk beleid wordt thans wel onderkend, maar de kansen op een echt Europees buitenlands beleid hangen sterk af van de nationalistische ideeën van de lidstaten. En ik hoef in dit verband alleen maar te verwijzen naar de opvattingen binnen Groot-Brittannië om enig enthousiasme op voorhand te matigen. Maar zonder een eigen buitenlands beleid van de Europese Unie zal men in Europees verband nooit kunnen ingrijpen in een conflict zoals dat in Joegoslavië.

Ik meen dat de Europese Unie in een eerder stadium nog wel iets had kunnen doen. Men had binnen de Unie bijvoorbeeld in 1989 de noodzaak van het aangaan van een associatieovereenkomst met Joegoslavië kunnen inzien. Een overeenkomst waarmee men de economische ontwikkeling had kunnen stimuleren door het openen van Europese markten voor de 'Joegoslaven'. Daarnaast had men veel eerder en veel meer financiële steun kunnen toezeggen. Maar dat is achteraf redeneren. Zes jaar geleden was het geo-politieke klimaat heel anders dan nu: Joegoslavië werd nog gezien als een buffer tussen de Sovjet-Unie en Europa, en als een ex-communistisch land met een geheel andere oriëntatie dan de landen in West-Europa.

Het Vance Owen-plan is destijds jammerlijk mislukt, maar het zou ook alleen kans van slagen hebben gehad als alledrie de partijen voordelen zouden hebben gezien bij het afsluiten van een akkoord in die periode. En dat was juist niet zo. Elke partij had redenen om het plan te verwerpen. De Serven waren aan de winnende hand en de verdeling zoals voorgesteld in het Vance

Owen-plan paste niet bij de realiteit van het slagveld op dat moment. De Moslims hoopten dat het tij nog zou keren en dat bijvoorbeeld de VS zich in het conflict zouden mengen. En de Kroaten wilden eerst de verliezen goedmaken die zij in het begin van de oorlog hadden geleden. Kortom, de tijd was nog niet rijp voor een akkoord. Misschien zou het plan wel aangenomen zijn als de VS zich nadrukkelijker achter het akkoord zouden hebben geschaard, zoals dat nu bij het akkoord van Dayton wel het geval is.

Voor de toekomst van Bosnië zie ik zowel een somber als een optimistisch scenario. Om met het eerste te beginnen voorzie ik de mogelijkheid dat in Sarajewo tussen de verschillende bevolkingsgroepen een guerilla-strijd ontbrandt, waarbij de Bosnische staat zich achter de moslimbevolking schaart, met alle gevolgen van dien. Maar het is ook mogelijk dat door de militaire aanwezigheid van de VS en de EU, het financiële en economische herstelprogramma en een eventueel aanbod van de EU om op termijn toe te kunnen treden tot de Europese Unie, er een gunstig klimaat voor vrede zal ontwikkelen. Door de wederopbouw komt er opnieuw perspectief voor de mensen in het gebied en krijgt men ook het gevoel iets te verliezen te hebben als er weer een oorlog zou uitbreken. Wat de komende jaren gebeurt, zal beslissend zijn voor de ontwikkelingen op de langere termijn in deze regio. Daarbij moet bedacht worden dat Amerika zich maar voor één jaar zal binden en dat ook in Nederland geluiden opklinken om onze verplichtingen slechts op korte termijn te bezien. Maar Rome werd niet in één dag gebouwd en in Joegoslavië zal dat ook niet het geval zijn (A.V.) ♦

Oude nummers van Idee kunt u nabestellen.

Oude nummers van Idee (vanaf 1991) kunt u, indien ze nog voorradig zijn, altijd nabestellen. Van nummers die niet meer voorradig zijn kunt u fotokopieën bestellen, óók van een of meerdere artikelen uit zo'n nummer.

Hetzelfde geldt voor uitgaven in de reeksen Ideeën en SWB Cahier.

Voor informatie en bestellingen kunt u telefonisch contact opnemen met de SWB D66, tel. 070-356.60.66.

Van maandag t/m donderdag tijdens kantooruren.

(Advertentie)

Wat hebben onder andere de Provincie Noord-Holland, Kloeck & Kloeck notarissen, de Stichting Nederlandse Bibliotheek Dienst, Winters & De Vries advocaten, D66 Eurofractie, Dialogis management advies en OFAK gemeen ?

Ze bellen voor communicatieadvies en -uitvoering Overveen. Zie pagina 31.